

BASEL KRİTERLERİ VE KOBİLER TARAFINDAN ANLAŞILMASINA YÖNELİK UYGULAMA ÇALIŞMASI

Gökhan Sungur^{1, 2}

Yrd.Doç.Dr. Abdurrahman OKUR³

Özet

KOBİ'ler üzerinde Basel-II Kriterlerinin yaratacağı muhtemel etkilerin gözlemlenmesi, KOBİ'lerin Basel Kriterlerine bakış açılarının ölçülmesi, bu araştırmanın temel amacını teşkil etmektedir. KOBİ'lerin Basel standartlarını ne ölçüde yerine getirdikleri; ekonomik politikalar, finansal piyasaların geleceği ve uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanmaların Türkiye açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Basel-II Kriterleri'nin ülkemizdeki Kobi'ler tarafından nasıl algılandığı amaçlanmış olup, Ankara ilinde uygulama çalışması yapılmış ve sonuçlar değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur. Araştırma sonucuna göre; Kobi'lerin büyük bölümünün Basel kriterleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Bilgi sahibi olan işletmelerinde mevcut bilgilerinin yetersiz düzeyde olduğu ve bu süreçte uyum sorunu yaşayacakları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Basel Kriterleri, Kobi, Kobi Kredileri, Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Abstract

BASEL CRITERIAS AND AN APPLICATION TO WARDS AWARENESS OF SME'S

Observing possible effects on SMEs resulting from Basel-II Criterias, measuring points of views of SME's on Basel Criterias constitute the main goal of this research. To what extent do the SMEs carry out Basel standards, economic policies, futures of financial markets and fluctuations in international markets have importance for their effects to Turkey. In this study; It is discussed how the Basel II criterias in Turkey is perceived and it has been practised in Ankara after that, some suggestions have been made, evaluating the consequences of it. According to the results, the majority of SMEs do not have enough information about Basel Criterias has been determined. Who are knowledgeable in business, the available information is insufficient levels of compliance issues and will live in this process is observed.

Key words: Basel 2 Criterias, SME, SME Credits, Capital Adequacy Ratio

¹ Türk Eximbank, Uzman, İstanbul. Gokhansungur06@mynet.com

² Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

³ Gazi Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu, Ankara. okur@gazi.edu.tr

1.GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte uluslararası finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler, yoğun rekabet ortamı, teknoloji ve iletişim alanındaki baş döndürücü yenilikler tüm işletmeleri yakından ilgilendirmektedir. Yaşanan gelişmeler ve uluslararası yasal düzenlemeler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de işletmelerin büyük bölümünü oluşturan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri (KOBİ) önemli derecede etkilemektedir (Yörük, 2007:367). Türkiye, IMF, Dünya Bankası ve BIS’in bir üyesi olarak, ayrıca da AB üyeliği beklentisi olan gelişmekte olan bir ülke olduğu göz önüne alındığında, bu gelişmelerden etkilenmemesi olanaksızdır. Zira, Basel II düzenlemeleri ile birlikte Türkiye gibi uluslararası normlara göre çok küçük bir finansal sisteme sahip gelişmekte olan ülkeler açısından bir dizi yeniliklerin gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu düzenlemelerden en çok etkilenmesi beklenen bankacılık kesiminin yanında, reel sektör işletmeleri içinde önemli yer tutan Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmelerdir (KOBİ). Basel II düzenlemesi ile birlikte bankaların davranışını etkileyecek olan yeni risk yönetimi anlayışı kredi müşterilerine de yansıtacaktır. Türkiye’de mali sermayenin yeniden düzenlenmesi beraberinde tüm ekonomik yapının da yeniden düzenlenmesini getirecektir. Hem AB süreci, hem de Basel II süreci Türkiye sermayesi için geri dönüşü olmayan bir yol gibi görünüyor. Geri dönüşü olmayan bu yolda gerek reel sektör gerekse bankalar için artık birçok şey eskisi gibi olmayacaktır (Gürleyendağ, 2006:2). KOBİ’lerin Basel standartlarını ne ölçüde yerine getirdikleri; ekonomik politikalar, finansal piyasaların geleceği ve uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanmaların Ülkemize etkisi açısından önem arz etmektedir. KOBİ’ler üzerinde Basel II Kriterlerinin yaratacağı muhtemel etkilerin gözlemlenmesi, KOBİ’lerin Basel Kriterlerine bakış açılarının ölçülmesi, bu araştırmanın temel amacını teşkil etmektedir. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri ankete katılan yöneticilerin %55’i, işletmesinin Basel II kriterlerine uygun olmadığını düşünmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Basel Kriterlerinin Tarihsel Süreci ve Basel 3’e Genel Bakış

1970’li yılların ilk yarısında sabit kur sisteminin terk edilmesi (Bretton Woods sözleşmesinin sona erdirilmesi) ve 1974 yılında yaşanan petrol krizi sonucunda, uluslararası döviz ve bankacılık piyasalarında büyük dalgalanmalar yaratan sorunlara ortak bir çözüm bulmak amacıyla, 1974 yılı sonunda Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements-BIS) nezdinde “Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması

Komitesi” adında bir komite oluşturulmuştur. Basel Komitesi olarak da bilinen bu komiteye üye ülkeler; Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İspanya, İngiltere ve ABD’dir. Komiteye üye ülkeler, hem kendi merkez bankaları hem de bankacılık denetiminde resmi sorumluluğu olan kurumlar tarafından temsil edilir. Basel Komite, resmi olarak kanun ve kurallar koyma yetkisine sahip olmamakla birlikte, bankacılık sektörü düzenlemeleri ile ilgili tasarı ve teklifler üreterek bunları tartışmaya açabilir (Tekler vd., 2005:43).

Basel Komitesi, 1988 yılında yayımladığı sermaye uzlaşısı ile dünya bankacılık sisteminde standart bir sermaye yeterliliği hesaplama yönteminin kullanılarak, ülkelerin ulusal sermaye hesaplama yöntemlerinin birbirleriyle uyumlu hale gelmesini amaçlamıştır. 1988 tarihli Basel I Sermaye Uzlaşısı, ilan edildiği tarihten itibaren başta G-10 ülkeleri olmak üzere hemen hemen tüm ülkeler ve tüm bankalar için genel bir sermaye standardı haline gelmiştir. İlk Uzlaşısı ile, bankaların varlıkları, bu varlıkların teminatını oluşturan unsurlar bazında risk ağırlığına tabi tutulmakta ve buna karşılık gelen minimum sermaye gereksinimi hesaplanmaktadır. (Bankacılar Dergisi, 2006:5).

1994 Meksika krizi ve devamında finansal piyasalarda faiz oranlarının ve döviz kurlarının dalgalanmasıyla çok sayıda Amerika Birleşik Devletleri kuruluşunun iflası gündeme gelmiştir. Yaşanan bu gelişmeleri dikkate alan ABD, 1996 yılından itibaren piyasa riskini de paydaya (kredi riskine) ekleyerek sermaye yeterliliği hesabına dahil etmiştir. Bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin daha da önemli rol oynadığını gören Basel Bankacılık Denetim Komitesi piyasa risklerinin sermaye yeterliliğine dahil edilmesini öngören yeni dokümanı üç yıllık bir çalışma sonucunda 1996’da yayımlamıştır (Mercan, 2006:19). Bu şekilde riske daha duyarlı hale gelen Uzlaşısı’nın bir ölçüde önemli eksikliklerinden biri giderilmiştir. Bu arada, sermaye tanımı da esnekleştirilmiştir. Belirli şartlar altında, üçüncü kuşak sermaye olarak tanımlanan kısa vadeli, (başlangıç vadesi en az 2 yıl olan) sermaye benzeri krediler de ulusal düzenleyicinin onayıyla sermayeye dahil edilebilmektedir. Yine de kredi riskini, 1988 Basel Uyumunda tarif edilen şekilde, yalnızca ana ve katkı sermayenin (2. kuşak) karşılaması gerekmektedir. Üçüncü kuşak sermaye, sadece piyasa risklerinin bir kısmını karşılamak için kullanılabilir. Piyasa riskinin en az %28,5’i ana sermaye ile, geri kalanı ise üçüncü kuşak sermaye ile karşılanabilmektedir. Standartta yer alan ifade, piyasa riskini karşılamak için kullanılacak üçüncü kuşak sermayenin, gene piyasa riskini karşılamak için kullanılacak ana sermayenin %250’sini geçmeyeceği şeklindedir. Piyasa riskini karşılamak için, üçüncü kuşak sermaye yerine katkı sermaye de (2. kuşak) kullanılabilir. Bu durumda da, yine %250’lik sınır geçerli

olacaktır. Öte yandan, 1988 uyumunda katkı sermaye için getirilen

Basel I ile tanımlanan bankaların maruz kaldığı kredi riski ve piyasa riskini ölçmede kullanılan mevcut yöntemlerin; bankacılık risklerini gerçekçi bir şekilde ölçmede yetersiz kalması, finansal piyasalardaki fiyat dalgalanmalarını yeterince dikkate almaması, bankaların portföy oluşturma davranışlarındaki farklılıkları gözetmemesi gibi nedenlerle, sözkonusu standardın yeniden ele alınarak kapsamının genişletilmesi ve daha hassas risk ölçüm ve yönetim metodlarına yer verebilecek şekilde yapılanması giderek bir zorunluluk haine gelmiştir. Bu nedenle Basel Komite, 1999 yılında Basel II diye anılan yeni sermaye standardı için formal bir tartışma ortamı yaratmış, tartışma konularını tüm kullanıcılara internet ortamında sunmuştur. Bu taslak, gelen öneri ve kritikler doğrultusunda geçen yıllarda birkaç önemli revizyona tabi tutulmuştur. Basel II standartları 26 Haziran 2004 tarihinde internet üzerinden yayınlanmıştır (Teker vd., 2005:45). Basel II kriterleri temelde asgari sermaye yeterliliği, sermaye yeterliliğinin denetimi ve piyasa disiplini ve olmak üzere üç nokta üzerine oturtulmuştur (Ferguson, 2003:397).

2.1.1. Asgari Sermaye Gereksiniminin Belirlenmesi

Düzenlemenin birinci ayağında asgari sermaye gereği tanımlanmıştır. Yeni düzenlemede mevcut sermaye tanımı ve asgari sermaye yeterlilik oranının yüzde 8 olması koşulu aynı kalmıştır. Ancak rasyonun paydasında önemli değişiklikler yapılmıştır. Kredi riski daha detaylı tanımlanmış, piyasa riskinde değişiklik olmamış ve ilk defa faaliyet riski (işlem riski) ilave edilmiştir (TBB, 2002:5).

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{(\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Faaliyet Riski})} = \frac{\text{Banka Sermaye Katsayısı (EnA= \%8)}}{\text{Yapının denetim otoritesi R1sında, faaliyetler ve sistemin işleyişi açısından yetkili bir üst otorite tarafından bankaların denetlenmesi gerekir. Bu denetim otoritesi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'dur (BDDK). Denetim sürecinde özellikle bankaların risk yönetim sistemleri değerlendirilmekte, her bankanın uygun bir risk kontrol sistemi kurması ve uygulaması istenmektedir. Türkiye'de, bankacılık sisteminin denetlenmesine ilişkin kurulan BDDK, bankacılık risk yönetim sistemine ilişkin çıkarılan 4389 sayılı yasa, BDDK bünyesinde oluşturulan Risk Yönetim ve Gözetim Teknikleri Dairesi Basel II ilkelerinin uygulanmasını kolaylaştırabilir (Beşinci ve Kaya, 2005:60).}}$$

Kredi riski için iki farklı yaklaşım önerilmektedir; standart yaklaşım (standardized approach) ve dahili derecelendirmelere dayalı yaklaşımlar (internal rating based-approaches - IRB). Standart yaklaşım; 1988 tarihli düzenlemedeki mevcut uygulama ile içerik olarak aynı ancak risk hassasiyeti daha yüksektir. Bireysel risk ağırlıkları halihazırda borçlunun dahil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar ya da kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslararası bir derecelendirme kuruluşunun (daha katı) kriterlerine göre belirlenecektir.

Standart yaklaşımda risk ağırlıkları farklı kategorilere göre belirlenmiştir

1. Ülkelerin risk ağırlıkları (sovereign claims),
2. Bankaların risk ağırlıkları için iki ayrı seçenek bulunmaktadır:

limitler geçerli olmaya devam edecektir (TSPAKB, 2005:8).

- Bir ülkedeki tüm bankalar ülke risk ağırlığından bir kategori daha aşağıda değerlendirilecektir. (Bankalar I)

- Risk ağırlıkları bankanın derecelendirme kuruluşlarından aldığı derecelendirme notuna dayandırılır. (Bankalar II)

3. Şirket risk ağırlıkları

4. Gayrimenkul teminatlı kredilerin risk ağırlıkları

2.1.2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi

Denetimde amaç, bankaların doğru bir şekilde değerlendirilmiş risklerine karşılık tutmaları gereken sermayeyi belirleyecek birer dahili yonteme sahip olduklarından emin olabilmektir. Denetimciler bankaların riskleri oranında sermaye tutmaları konusunda sorumlu durumdadırlar. Dahili yöntemlerin kullanılması gerektiğinde denetime ve müdahaleye konu olabileceklerdir.

Yeni düzenlemede gözetim ve denetim süreci için belirlenen ilkeler aşağıdadır:

1. Bankalar sermaye seviyelerini koruyacak stratejiler geliştirmek ve risk profilleri ile sermaye yeterliliklerini ilişkilendiren bir süreç geliştirmekle yükümlüdürler.

2. Denetim otoritesi bu süreç ve stratejileri incelemeli, değerlendirmeli, izlemeli ve gerektiğinde müdahale etmelidir.

3. Denetim otoritesi bankaların asgari sermaye yeterliliğine sahip olmasını sağlamalıdır.

4. Denetim otoritesi sermaye yeterliliği asgari oranın altına inmeden önce erken müdahalede bulunmalıdır.

Yapının denetim otoritesi R1sında, faaliyetler ve sistemin işleyişi açısından yetkili bir üst otorite tarafından bankaların denetlenmesi gerekir. Bu denetim otoritesi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'dur (BDDK). Denetim sürecinde özellikle bankaların risk yönetim sistemleri değerlendirilmekte, her bankanın uygun bir risk kontrol sistemi kurması ve uygulaması istenmektedir. Türkiye'de, bankacılık sisteminin denetlenmesine ilişkin kurulan BDDK, bankacılık risk yönetim sistemine ilişkin çıkarılan 4389 sayılı yasa, BDDK bünyesinde oluşturulan Risk Yönetim ve Gözetim Teknikleri Dairesi Basel II ilkelerinin uygulanmasını kolaylaştırabilir (Beşinci ve Kaya, 2005:60).

2.1.3. Piyasa Disiplini

Yeni yapıda piyasa disiplini bankaların daha şeffaf bir yapı sergilemeleri ile sağlanacaktır. Piyasa katılımcılarının bankaların risk yapıları ve sermaye yeterliliği pozisyonları konusunda daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri için şeffaf bir yapı gerekmektedir. Kredi riski, kredi riskinin azaltılması

teknikleri ve aktif menkul kıymetleştirmelerinin denetimsel kabulü için gereken daha detaylı şartlarla beraber, ana grup şeffaflık/açıklama standartları tüm bankalar için geçerli olmaktadır. Sistemin piyasa disiplini kısmında bankaların piyasayı ve ilgilileri bilgilendirme konusunda güvenilir ve şeffaf olması istenmektedir (Alp, 2005:59).

2.2. Basel III Çalışmaları

Basel III uzlaşısı, bir önceki sürümdeki eksikler ve yetersizlikler yüzünden gerekli görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında Basel II'nin eksiklerini, Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenler olarak nitelendirebiliriz. Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenlerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz (BDDK, 2010:2):

- Olumsuz piyasa koşullarında ani düşüş gösterebilen sermaye tamponlarının güçlendirilmesi,
- Banka sermayelerinin kalitesinin artırılması,
- Basel II'ye destek olmak üzere bir kaldıraç oranı uygulamasının getirilmesi,
- Asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellik azaltma ve karşılık ayrılması,
- Bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesi amacıyla ortaya koyduğu sermaye ve likidite düzenleme önerileri sunması,
- Risk yönetiminin geliştirilmesine ek olarak, bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığının artırılması.

Gerek Basel I düzenlemelerinin uygulanması sürecinde çok sayıda bankacılık krizinin yaşanması, gerekse Basel II sürecinde tüm dünyayı etkileyen bir bankacılık krizinin yaşanması, ekonomistleri yeni çözüm arayışlarına itmiştir. Bunun yanı sıra bazı Avrupa Birliği ülkelerinin (Yunanistan, Macaristan, İspanya gibi) yaşadığı mali bunalımlar nedeniyle borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmesi ve bunun gelişmiş ekonomileri büyük ölçüde etkilemesi, finans çevrelerini yeni önlemler almaya yöneltmektedir. Bunun üzerine BIS 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanları (GHOS-Governors and Heads of Supervision) Grubu toplantısının ardından, mevcut sermaye gereksinimi düzenlemelerini güçlendiren ve 26 Temmuz 2010'da varılan uzlaşısı onaylayan bir açıklamada bulunmuştur (BDDK, 2010:8). Buna göre yeni uzlaşısı, 2013 Ocak ayı itibarıyla aşamalı olarak uygulamaya alınacak ve Ocak 2019

itibarıyla tam olarak uygulanacaktır.

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir (www.bddk.org.tr):

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.
- Basel III, Basel II sermaye hesaplama yöntemini baştan aşağıya değiştiren bir düzenleme değildir. Basel II'nin gözlemlenmesi sonucu bulunan eksiklikleri ve Basel II'ye getirilen yöneltilen eleştirileri ortadan kaldırmak amacıyla yeni yaklaşımların eklenmesiyle hazırlanmış bir ek düzenlemedir.

2.3. Basel II'ye Göre KOBİ'lerin Derecelendirilmesi ve Derecelendirme Notunun Krediye Etkisi

Basel-II ile birlikte reel sektördeki firmalar bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirilerek bir rating notuna sahip olacaklardır. Bu rating notları AAA-AA-A-BBB-BB-B-CCC-CC-C olarak sıralanacaktır. Bu rating belirlenirken firmanın finansal yapısı kadar yönetim ve organizasyon yapısı, kurumsallaşma düzeyi, insan kaynağı gibi niteliksel faktörler de dikkate alınacaktır. AAA rating notuna sahip firmalar en düşük kredi fiyatları ile borçlanabilecekken C notuna sahip firmalar daha yüksek kredi faizleri ile borçlanabilecektir (www.itkib.org.tr). Önemli olan konu; kurumsal portföyde bulunan firmaların daha uygun fiyatla borçlanabilmesi için mutlaka bağımsız uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından verilmiş bir nota sahip olması gerekliliğidir. Aksi takdirde derecelendirilmemiş bu tür firmalar %100 risk ağırlığına tabi olacak ve risk ağırlığı

Türkiye'nin risk ağırlığından daha iyi olamayacaktır. Perakende portföyde yer alan firmalar için ise bağımsız uluslar arası derecelendirme kuruluşları tarafından derecelendirme notu verilmiş olmaksızın %75 risk ağırlığı uygulanacaktır. Bu durumda derecelendirme notu olmayan bir KOBİ bir bankadaki riskinin 1 Milyon EUR üzerinde olması nedeni ile Kurumsal KOBİ olarak nitelendirilecek, %100 risk ağırlığına tabi olacak ve daha yüksek maliyetle borçlanabilecekken aynı firma diğer bir bankadan 1 Milyon EUR altında kredi kullanıyorsa o bankanın Perakende KOBİ portföyünde yer alıp derecelendirme notu o bankanın Perakende KOBİ portföyünde yer alıp derecelendirme notu olmamasına rağmen %75 risk ağırlığına tabi olacak ve daha uygun fiyatla borçlanabilecektir. Tabii bu noktada göz önünde bulundurulması gereken konu uluslararası derecelendirmeye tabi tutulmuş, notu iyi olan ve kurumsal portföy içinde yer alan bir firmanın %20'lere kadar düşebilen risk ağırlığına dahil olması dolayısıyla çok daha uygun fiyatlarla borçlanabilmesidir (Yaya ve Kaya, 2012).

Ciro ve toplam risk açısından değerlendirildiğinde, Türkiye'de KOBİ nitelikli firmaların büyük bir kısmının, perakende portföy kapsamında değerlendirileceği düşünülmektedir. Bu durum, standart yaklaşımda yüzde 75 risk ağırlığının uygulanacak olması nedeniyle perakende nitelikli KOBİ'lere göreceli avantaj sağlayabilecektir. Bir bankanın portföyünde perakende KOBİ nitelikli firmalara verilen kredi ne kadar fazla ise sermaye bulundurma maliyeti de o oranda düşecektir. Sermaye maliyetinin azalması, firmaların kredi fiyatlarına da olumlu bir biçimde yansiyacaktır.

3. BASEL KRİTERLERİNİN KOBİLER TARAFINDAN ANLAŞILMASINA YÖNELİK UYGULAMA

3.1.Yöntem

Bu kısımda; araştırmanın türü, evreni, örnekleme, veri toplama yöntemi, veri toplama aracı, verilerin çözümlenmesi için kullanılacak yöntemler kısaca açıklanacaktır.

3.1.1.Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmanın teori kısmında literatür taraması yapılarak betimsel araştırma türü kullanılmıştır. Uygulama kısmında ise survey araştırması tekniğinden yararlanılmıştır. Survey aracı olarak anket kullanılmıştır.

3.1.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara ilinde faaliyet gösteren, çalışan sayısı 1-250 kişi ve son dönem itibarıyla yıllık cirosu 3.000.000 TL-25.000.000 TL arasında olan işletmeler oluşturmaktadır. Ankara sanayi odasına kayıtlı 5207 işletme bulunmakta olup kriterlerimize giren tahmini firma sayısı 2.500-3.000 civarındadır. Bu kriterlere sahip 317 Kobi'ye anket uygulanmış verilen cevapların eksikliği ve tutarsızlığı nedeniyle 17 tanesi değerlendirme dışına alınarak, 300 adet KOBİ araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.1.3.Veritoplama Teknikleri

Araştırmada veriler literatür taramasıyla ve anket yöntemiyle araştırmacı tarafından işletmeler bizzat ziyaret edilerek, faks ve mail yoluyla elde edilmiştir. Anketin birinci bölümünde demografik değişkenlere ait bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde işletmeye ait demografik değişkenler, diğer bölümlerde ise basel kriterleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Ankette 4'lü likert tipte sorular, açık uçlu sorular ve kapalı uçlu soru tekniğinden yararlanılmıştır.

3.1.4.Verilerin Analizi

Anket sonuçları SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Birden fazla seçeneğine verilen cevapların değerlendirilmesi amacıyla yüzde ve frekans dağılımları hesaplanmıştır. Veri analizi, frekans değerlerinden faydalanılarak ve çapraz tablo analizleri kullanılarak yapılmıştır. Araştırma verilerinin sonucundaki bulguları tablolar halinde bulgular başlığı altında sunulmuştur.

3.1.5.Geçerlilik

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin genel olarak güvenilirliği (Alfa Değeri) 0,798'dir.

Tablo. 3.1:Anketin Güvenilirlik Katsayısı (Cronbach's Alpha Değeri)

Cronbach's Alpha (Alfa Değeri)
0,798

Anketin güvenilirliğinin yüksek olması, ankete dayalı yapılacak olan araştırmanın da sağlam temellere oturtulmasını sağlayacaktır. Anketin ve anketin içindeki soruların güvenilirliğini Cronbach's Alpha değeri ile ölçülmektedir.

3.2.Bulgular ve Yorum

Bu bölümde analiz kapsamında uygulanan anket sonuçları değerlendirilecektir. Değerlendirmeler tek tek sorular şeklinde olmayıp gruplar halinde yapılacaktır. Dolayısıyla birkaç tablo arka arkaya değerlendirmeye alınması söz konusu olabilmektedir.

3.2.1.Demografik Değişkenlere İlişkin Sorular

Tablo.3.2. Ankete Cevap Verenlerin Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları

Cinsiyet			Yaş			Eğitim		
	Sıklık	%		Sıklık	%		Sıklık	%
Erkek	45	15,0	20-26	24	8,0	Lise	39	13,0
Bayan	255	85,0	27-33	48	16,0	Yüksekokul	54	18,0
			34-40	132	44,0	Üniversite	189	63,0
			41+	96	32,0	Yüksek lisans+	18	6,0
Toplam	300	100,0	Toplam	300	100,0	Toplam	300	100,0

Ankete katılanların %15'i kadın ve %85'i erkek olup %8'i 20-26 yaş arasında, %16'sı 2-33 yaş arasında %44'ü 34-40 yaş arasında ve %32'si 41 yaş üstüdür. Ankete cevap verenlerin %13'ü lise, %18'i yüksekokul, %63'ü üniversite ve %6'sı yüksek lisans ve üstüdür.

Tablo:3.3. Faaliyet süresi

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
1-5 yıl	66	22,0	22,0	22,0
6-10 yıl	93	31,0	31,0	53,0
11-15 yıl	96	32,0	32,0	85,0
16+	45	15,0	15,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılanların %22'si 1-5 yıl arası, %31'i 6-10 yıl arası, %32'si 11-15 yıl arası ve %15'i 16 ve üzeri yıldır faaliyet göstermektedir.

Tablo.3.4. Sektör dağılımı

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Gıda	60	20,0	20,0	20,0
Makine-Metal-iş	66	22,0	22,0	42,0
Tekstil	69	23,0	23,0	65,0
Kimya-plastik	36	12,0	12,0	77,0
İnşaat	27	9,0	9,0	86,0
Turizm	21	7,0	7,0	93,0
Enerji	6	2,0	2,0	95,0
Otomotiv	9	3,0	3,0	98,0
Diğer	6	2,0	2,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan firmalar sektör bazında incelendiğinde %20'sinin Gıda, %22'sinin Makine-Metal iş, %23'ünün tekstil, %12'sinin kimya plastik, %9'u İnşaat, %7 turizm, %2 enerji, %3 Otomotiv ve %2'si diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Ankete katılan şirketlerin %19'u AŞ, %55'i LTD, %14'ü Koolektif şirket, %8 şahıs firması, %4 Holdingdir.

Tablo.3.5.Hukuki Yapı

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
AŞ	57	19,0	19,0	19,0
LTD	165	55,0	55,0	74,0
Koolektif şirket	42	14,0	14,0	88,0
Şahıs firması	24	8,0	8,0	96,0
Holding	12	4,0	4,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Tablo.3.6. İşçi sayısı

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
0-20	84	28,0	28,0	28,0
20-40	126	42,0	42,0	70,0
40-60	54	18,0	18,0	88,0
60-80	30	10,0	10,0	92,0
80+	6	2,0	2,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılanların %28'i 0-20 işçi, %42'si 20-40 arası işçi, %18'i 40-60 işçi, %10'u 60-80 işçi ve %2'si 80+ işçi çalıştırmaktadır.

3.2.2. Basel Kriterlerinin Anlaşılmasına Yönelik Sorular

Tablo.3.7. Basel ile ilgili bilgi sahipliği

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli Evet	51	17,0	17,0	17,0
Kısmen	150	50,0	50,0	67,0
Hayır	99	33,0	33,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %17'si Basel kriterlerini ne olduğu bilirken %50'i kısmen bilmekte ve %33'ü hiç bilmemektedir.

Tablo.3.8. Basel II ile ilgili bilgiye ulaşılan kaynak

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli Banka	30	10,0	10,0	10,0
Sanayi ve Ticaret Odası	48	16,0	16,0	26,0
Panel ve Toplantılar	123	41,0	41,0	67,0
Bilgi sahibi değilim	99	33,0	33,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılanların %33'ü Basel hakkında bilgi sahibi değilken, Basel hakkında bilgi sahibi olan yöneticiler bu kriterleri hakkında bilgiye %10 oranında bankalardan %16 oranında sanayi ve ticaret odasından %41'i ise panel ve toplantılardan ulaştığı görülmektedir.

Tablo.3.9. Basel II kimleri ilgilendirmektedir

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif%
Banka	48	16,0	16,0	16,0
Kobi ve Banka	153	51,0	51,0	67,0
Fikrim yok	99	33,0	33,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Basel II hakkında ankete katılan yöneticilerin %16'sı bankaların ve %5'i Basel II'nin KOBİ ve bankaları ilgilendiklerini belirtmiştir.

Tablo.3.10. Basel II KOBİ üzerine etkileri

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif%
Geçerli Kredi almak daha kolaylaşacak	63	21,0	21,0	21,0
Kredi almak daha zorlaşacak	30	10	10,0	31,0
Herhangi bir etkisi olmayacak	108	36	36,0	67,0
Fikrim yok	99	33,0	33,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %21'i kredi almak kolaylaşacak, %10'u kredi almak kolaylaşacak, %36'sı herhangi bir etkisi olmayacak ve %33'ü bilgi sahibi değildir.

Tablo.3.11. İşletmeniz "Basel II" kriterlerine hazır olması

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif%
Geçerli Hiç	165	55,0	55,0	55,0
Kısmen	123	41,0	41,0	96,0
Yeterince	12	4,0	4,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %55'i işletmesinin Basel II kriterlerine uygun olmadığını düşünürken, %45'i az da olsa işletmenin Basel II kriterlerine uygun olduğunu belirtmiştir.

3.2.3. Basel II Sürecinde Karşılaştığımız Engeller

Tablo.3.12. Basel II kriterlerinin anlaşılması

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli Katılmıyorum	90	30,0	30,0	30,0
Kısmen katılıyorum	78	26,0	26,0	56,0
Katılıyorum	114	38,0	38,0	94,0
Kesinlikle Katılıyorum	18	6,0	6,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %44'ü Basel II kriterlerinin anlaşılmasının zor olduğunu belirtmiştir.

Tablo.3.13. Finansman Sorunları

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli Katılmıyorum	111	37,0	37,0	37,0
Kısmen katılıyorum	138	46,0	46,0	83,0
Katılıyorum	27	9,0	9,0	92,0
Kesinlikle Katılıyorum	24	8,0	8,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %17'si Basel II sürecinde karşılaşılan engeller hakkında finansal sorunların olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo.3.14. Şeffaflık Sorunları

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Katılmıyorum	87	29,0	29,0	29,0
Kısmen katılıyorum	147	49,0	49,0	78,0
Katılıyorum	54	18,0	18,0	96,0
Kesinlikle Katılıyorum	12	4,0	4,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %22'si Basel II sürecinde karşılaşılan engeller hakkında şeffaflık ile ilgili sorunların olduğunu belirtmişlerdir

Tablo.3.15. Teminatlandırma

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Katılmıyorum	99	33,0	33,0	33,0
Kısmen katılıyorum	126	42,0	42,0	75,0
Katılıyorum	39	13,0	13,0	88,0
Kesinlikle Katılıyorum	36	12,0	12,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %25'i Basel II sürecinde karşılaşılan engeller hakkında teminatlandırma ile ilgili sorunların olduğu belirtmişlerdir.

Tablo.3.16. Kurumsallaşma

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Katılmıyorum	111	37,0	37,0	37,0
Kısmen katılıyorum	138	46,0	46,0	83,0
Katılıyorum	27	9,0	9,0	92,0
Kesinlikle Katılıyorum	24	8,0	8,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %17'si Basel II sürecinde karşılaşılan engeller hakkında kurumsallaşma ile ilgili sorunların olduğu belirtmişlerdir.

Tablo.3.17. Nitelikli İnsan Gücü İstihdamı

	Sıklık	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli Katılmıyorum	78	26,0	26,0	26,0
Kısmen katılıyorum	129	43,0	43,0	69,0
Katılıyorum	69	23,0	23,0	92,0
Kesinlikle Katılıyorum	24	8,0	8,0	100,0
Toplam	300	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %31'i Basel II sürecinde karşılaşılan engeller hakkında nitelikli insan gücü istihdamı ile ilgili sorunların olduğu belirtmişlerdir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya ekonomisinde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de KOBİ'ler büyük önem taşımaktadırlar. Türkiye'de uygulanmaya çalışılan Basel II süreci, ekonomide büyük paylara sahip KOBİ'ler için büyük önem taşımaktadır. Basel II Türkiye üretiminde en çok KOBİ'leri etkilemektedir. Bu araştırmada da görüldüğü üzere KOBİ'lerde öz sermaye yetersizliği ve bununla birlikte finansman için öncelikle ve çoğunlukla finansal kredilere başvurdukları tespit edilmiştir. Basel II kapsamında bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin değerlendirme kriterinin başında işletme sermayesinin büyüklüğü olacaktır. Güçlü sermaye yapısına sahip ve derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'lere bankalar tarafından verilecek kredilerin faizleri daha düşük olacaktır. Yeni Basel II uzlaşısına göre Güçlü sermaye yapısına sahip ve derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'lere bankalar tarafından verilecek kredilerin faizleri daha düşük olacaktır. Ancak nakit, mevduat veya mevduat sertifikası, yatırım fonları, altın, borçlanma senetleri, IMKB 100 hisse senetleri ile ana endeks dışında kalan ancak organize piyasalarda işlem gören senetler ve bu senetleri de kapsayan fonlar ve gayrimenkul ipotekleri, BASEL II standart yaklaşım çerçevesinde uygun bulunan teminatlardır.

Bu araştırma sonucuna göre; Kobi'lerin büyük bölümünün Basel kriterleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Bilgi sahibi olan işletmelerinde mevcut bilgilerinin yetersiz düzeyde olduğu ve bu süreçte uyum sorunu yaşayacaklar görülmektedir. Ankara ili ile sınırlı KOBİ'lerin öz kaynak yapılarının zayıflığı, mali tabloların kredilendirmeye uygun olmaması ve kayıt dışı işlemlerin varlığı, Basel II'ye uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Bu çalışmanın yapıldığı dönem itibarıyla, Ankara' da faaliyette bulunan KOBİ'lerin Basel-II Kriterlerine uygun olmadığı söylenebilir.

Kobilerin Basel II kriterlerine uyum sürecini sorunsuz bir şekilde atlatabilmeleri için aşağıda sıralanan önerilere uymaları uygun olacaktır.

- Öz sermayelerini güçlendirmeli,
- Mali tabloları düzenli, güvenilir ve gerçeği net olarak yansıtabilecek şekilde düzenlenmeli,
- Ana faaliyet konularında daha fazla odaklanmalı,
- Kayıt dışı işlemler kayıt altına alınmalı,
- Nitelikli işgücü yatırımı yapılmalı,
- Kurumsallaşma sağlanmalı,
- Risk yönetimi uygulanmalı.

KAYNAKÇA

Kitaplar, Araştırma ve Makaleler

- Alp, A. (2005). "KOBİ'ler Basel II'yi Öğreniyor", *Ekonomik Forum*, Ekim.
- Alp, A. (2001). Bankacılık Krizleri ve Krize Karşı Politika Önerileri, *Yeni Türkiye Ekonomisi*, Cilt:1, Sayı:41.
- Bankacılar Dergisi, (2006). *Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri*, Sayı:58.
- BDDK, (2005). "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", Ocak 2005.
- BDDK, (2010), *Piyasa Riski Ölçümleme Yöntemlerine İlişkin Analiz*, Nisan.
- Beşinci, M. ve Kaya, F. (2005). "Uluslararası Finansal Piyasalardaki Yasal Düzenlemeler ve Basel II'ye Uyum Süreci", *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, Kasım.
- Ferguson, W. R. (2003). "Capital Standards for Banks: The Evolving Basle Accord", *Federal Reserve Bulletin*, September.
- Gürleyendağ, S. (2006). *Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Mercan, D. İ. (2006). *Basel II Kriterleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektöründeki Sermaye Yeterliliği Sorununun İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- TBB, (2002). *Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi*, TBB, İstanbul, Ekim.
- Teker, S.; Bolgün, K. E. ve Akçay, M. B. (2005). Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Bahar 2005 C.3 S. 12.
- Yayla, M. ve Türker Kaya, Y. (2012). "Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, BDDK Araştırma Dairesi, ARD Çalışma Raporları", <http://www.bddk.org.tr>, (Erişim Tarihi: 26.11.2012).
- Yörük, N. (2007). Basel II Standartları'nın KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulanması, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:22, Sayı:2.

İnternet Kaynakları

- http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf, (Erişim Tarihi: 27.11.2012).
- <http://www.bis.org/bcbs/aboutbcbs.htm>, (Erişim Tarihi: 26.11.2012).
- www.tskb.com.tr, (Erişim Tarihi: 24.11.2012).

Diğer Kaynaklar

- Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), Sayı:31, Mart 2005.